
УДК 271.4(477.83/.86)-725“18”
DOI 10.69550/3041-1467.4.310367

Юрій СТЕЦИК

доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 46, вул. Лесі Українки, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

ORCID: 0000-0003-1795-687X
Researcher ID: 1959605/E-5136-2018

Yurii STETSYK

PhD hab. (History), Full Professor, Department of History of Ukraine and Jurisprudence, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 46 Lesia Ukrainka Street, Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (stetsyk_u_o@ukr.net)

Бібліографічний опис статті: Стецик, Ю. (2024). Громадсько-просвітницька діяльність отця Івана Коростенського у Галичині у 2 половині XIX ст. *Axis Europae*, 4, 18–29. doi: 10.69550/3041-1467.4.310367

Bibliographic Description of the Article: Stetsyk, Y. (2024). Hromadsko-prosvitnytska diialnist ottsia Ivana Korostenskoho u Halychyni u 2 polovyni XIX st. [Public and educational activities of the Priest Ivan Korostensky in Galicia in the second half of the 19th century]. *Axis Europae*, 4, 18–29. doi: 10.69550/3041-1467.4.310367 [in Ukraine].

**ГРОМАДСЬКО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ОТЦЯ ІВАНА КОРОСТЕНСЬКОГО
У ГАЛИЧИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.**

Анотація. *Мета дослідження* – вивчити громадську та просвітницьку діяльність греко-католицького священника Івана Коростенського в Галичині у другій половині XIX ст. *Методологічною основою* дослідження є основні історіографічні принципи та методи, дотримання яких уможливило коректно відчитати й проінтерпретувати зміст запроваджених до наукового обігу матеріалів (документів особового походження та офіційних церковних документів). *Наукова новизна* полягає у тому, що вперше на підставі запроваджених до наукового обігу матеріалів, здійснено спробу реконструювати громадську та просвітницьку діяльність о. Івана Коростенського. **Висновки.** Отець Іван Коростенський був яскравою постаттю в Галичині другої половини XIX ст., чия діяльність сприяла пожвавленню українського громадського і культурно-освітнього життя. Один з невеликої когорти сподвижників, що чітко бачили у якому напрямку буде відбуватися поступ українського народу, він, випереджаючи час, на низовому рівні щоденно дбав про створення можливостей пробудження національної свідомості. Аналіз віднайдених нами в архіві парафіяльної канцелярії села Грушів листів о. Івана Коростенського свідчить про його активну позицію щодо збереження та поширення рідної мови і культури. Його погляди і дії відзначалися раціональністю і неабиякою практичністю та враховували особливості місцевої парафіяльної людності. Часом йому доводилося працювати всупереч позиції

єдиновірців, розуміючи, що посіяні ним зерна просвітництва не одразу дадуть результат. Отець Іван Коростенський відзначався і неабияким фінансовим хистом, що виявилося у створенні ним різноманітних благодійних фондів зі значним капіталом, котрі успішно функціонували і після його смерті.

Якнайбільше до формування в о. Івана активної громадсько-політичної позиції народницького напрямку спричинилися події революції 1848 р. А праця у Самбірській Руській Раді та місцевій гімназії викрастилізували у нього чіткі національні проукраїнські погляди, які наскрізно проявлялися упродовж всього його життя у різних сферах суспільного служіння: громадській та освітній діяльності, душіастирстві, меценатстві.

Ключові слова: Галичина, історіографія, преса, ідентичність, культурно-просвітницька діяльність.

PUBLIC AND EDUCATIONAL ACTIVITIES OF THE PRIEST IVAN KOROSTENSKY IN GALICIA IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY

Abstract. *The purpose of the research is to study the social and educational activities of the Greek-Catholic priest Ivan Korostensky in Galicia in the second half of the 19th century. The research methodology is the main historiographical principles and methods, the observance of which made it possible to introduce a number of materials (documents of personal origin and official church documents) into scientific circulation and correctly read and interpret their content. The scientific novelty is that for the first time, on the basis of materials introduced into scientific circulation, an attempt was made to reconstruct the public and educational activities of Priest Ivan Korostensky. Conclusions.* Priest Ivan Korostensky was a bright figure in Galicia in the second half of the 19th century, whose activities contributed to the revitalization of Ukrainian public and cultural and educational life. One of the small cohort of associates who clearly saw in which direction the progress of the Ukrainian people would take place, he, ahead of time, at the grassroots level daily took care of creating opportunities for the awakening of national consciousness. Analysis of the letters of Priest Ivan Korostensky testifies to his active position regarding the preservation and spread of his native language and culture. His views and actions were marked by rationality and considerable practicality and took into account the peculiarities of the local parish population. Sometimes he had to work contrary to the position of monotheists, realizing that the seeds of enlightenment sown by him would not immediately bear fruit. Priest Ivan Korostensky was also noted for his remarkable financial acumen, which was evident in his creation of various charitable funds with considerable capital, which operated successfully even after his death.

As much as possible before the formation in Priest Ivan's active social and political position of the populist direction was caused by the events of the revolution of 1848. And his work in the Ruthenian Council in Sambir and the local gymnasium crystallized in him clear national pro-Ukrainian views, which were thoroughly manifested throughout his life in various spheres of public service: public and educational activities, pastoral care, patronage.

Key words: Galicia, historiography, press, identity, cultural and educational activity.

Постановка проблеми. Провідна роль у збереженні і відродженні національної ідентичності русинського (українського) населення Галичини впродовж XIX ст. належала духовенству. Парох був і залишається лідером, рушієм у духовному,

національно-патріотичному та просвітницькому житті окремо взятої християнської спільноти. Одним із когорти таких служителів, що жив і працював на Самбірщині та Дрогобиччині у другій половині XIX ст., був о. Іван Коростенський – довголітній парох села Грушів та декан Мокрянського деканату.

Аналіз досліджень. Громадська активність та просвітницька діяльність о. Івана Коростенського не були предметом спеціального дослідження. Фрагментарні згадки про нього віднаходимо у розвідках, присвячених вивченню: історії та культури грушівської парафії (Галик, 2008; Лаба, 2008; Стецик, Кобетяк, 2022); реконструкції біограм парафіяльного духовенства Перемишльської греко-католицької єпархії (Blazejowskyj, 1995); національного руху в Галичині (Заярнюк, 2003; Заярнюк, 2007); галицької преси (Возняк, 1912); української символіки (Гречило, 2004); Самбірської гімназії (Кріль, 2017); польської культурно-освітньої політики в краї другої половини XIX ст. (Radetskyi, 2023).

Окрім історіографічних опрацювань, джерельною основою дослідження стали Шематизми Перемишльської і Самбірсько-Дрогобицької греко-католицьких єпархій (Schematismus, 1856; Схиматизм, 1888; Шематизм, 2014) та офіційне листування о. Івана Коростенського як грушівського пароха й мокрянського декана, що відображає його погляди й переконання (АПКГ).

Метою дослідження є вивчити громадську та просвітницьку діяльність греко-католицького священника Івана Коростенського в Галичині у другій половині XIX ст.

Виклад матеріалу. Біографічні відомості про пароха Івана Коростенського доволі стислі. Відомо, що він народився у 1814 р. у родині священника дрібношляхетського роду Миколи Коростенського. Дід по материнській лінії Олексій Мудрак також був священником. Іван Коростенський був прикладом нової генерації служителів церкви. Він отримав духовну освіту у Віденській семінарії і вражав своєю строгістю та педантичністю. Тайнство служіння прийняв у віці 25 років. Тоді уже був одружений з Анною Сташкевич. Коростенський спочатку був адміністратором парафії села Гординя (1839–1842), а у 1842 р. призначений сотрудником (помічником пароха) у місті Самбір, будучи водночас катехитом Самбірської гімназії (1849 – 1850) (Blazejowskyj, 1995, s. 707).

Відомо також, що у них була донька Марія 1842 р. народження. На підставі віднайденого листування вдалося встановити, що це не була єдина дитина у сім'ї. З листа, датованого 1875 р. з архіву парафіяльної канцелярії храму села Грушів, останнього місяця душпастирського служіння отця Івана, дізнаємося, що в епідемію холери 1855 р. вижила лише одна його дитина – донька Марія (АПКГ, Лист 1875 р., арк. 3). А десь після 1858 р. о. Іван став вдівцем (Blazejowskyj, 1995, s. 707).

Революційні події 1848 р. застали І. Коростенського у Самборі. Тож він став секретарем Самбірської Руської Ради заснованої 4 липня 1848 р. Ця інституція була філією Головної Руської Ради, заснованої двома місяцями раніше (2 травня 1848 р.) у Львові (Заярнюк, 2007, с. 161). У маніфесті від 10 травня 1848 р. члени Головної Руської Ради заявили про єдність усього 15-мільйонного українського народу й підтримали вимогу рахуватися з національними правами усіх народів Австрійської імперії.

Втілити ці вимоги у стосунку до русинів вони пропонували шляхом поділу Галицької провінції на східну (населену русинами) та західну (населену поляками) окремі адміністративні одиниці. А також об'єднати в одну провінцію усі західноукраїнські землі – Східну Галичину, Буковину та Закарпаття. У цьому розглядалося також мовне питання про викладання в школах та урядове адміністрування народною (українською) мовою. Українці вже ступили на стежку усвідомлення себе як самобутнього народу.

Врешті 25 червня 1848 р. за рішенням Головної руської ради над Львівською ратушею був вивішений перший синьо-жовтий прапор. який, правда, за кілька днів було знято (Гречило, 2004, с. 550).

Ця русинська активність у 1848 р., з “раптовою” появою власного національного руху, здивувала усіх. Найбільше, вочевидь, самих русинів. Руські організації спробували перенести русинське питання у політичну площину, що мало б наслідки для державної політики імперії. Руський національний рух структурно виглядав як мережа руських рад. Керуючись ідеєю створення інституту, який би представляв думки “цілого народу галицького”, але водночас застерігаючи, що руські селяни “не матимуть змоги зорганізуватися самі, як того вимагає конституційне право і наш спільний інтерес”, Головна Руська Рада запропонувала організувати склад з різних прошарків населення. Вочевидь через технічні обставини (писемність) у структурі місцевих рад домінувало духовенство. Водночас керівництво демонструвало бажання представити різні прошарки населення, щоби ніхто не міг назвати руський національний рух “інтригою духовенства” (Заярнюк, 2007, с. 148). Ці події 1848 р. вивели на громадсько-політичну авансцену таких діячів, як о. Іван Коростенський. Він підтримував маніфест Головної Руської Ради та працював над втіленням його положень. Добре освічений, свободолюбивий русинський священник отримав шанс проявити свій патріотизм та прислужитися справі власного народу.

У результаті соціально-політичних трансформацій 1848 р. русини змогли отримати у Самбірській гімназії, де навчалися 60 руських учнів, не маючи змоги опанувати ані власної мови, ані основ своєї віри, важливі посади – греко-католицького катехита і професора руської мови. У 1849 р. члена Самбірської Руської Ради о. Івана Коростенського було призначено греко-католицьким катехитом Самбірської гімназії (Заярнюк, 2007, с. 160). За його спогадами, до катехитичних викладів він приступив у середині лютого 1849 р., коли “учительський гімназійний збір представив мене зібраній в одній залі молоді. Голова учительського збору Лінцбавер відчитав розпорядок міністерства освіти й дотичну консисторську постанову, а потім я привітав молодь руським словом. Упродовж моєї бесіди сльози крутилися в очах руських дітей. При відході почали польські діти топтати ногами в підлогу й тарабанити кулаками по лавках. Кинули ся професори в цей кут, де зробився галас, і криком та погрозами втишили вчинену серенаду, яку спільно зробили польські та руські молодці з риторики” (Кріль, 2017, с. 34).

Цей інцидент прикро вразив вчителів і керівництво гімназії, а тому директор Лінцбауер привселюдно перепросив о. Івана Коростенського. Проте про випадок доповіли старості і той навіть викликав на розмову директора та погрожував розігнати клас, якщо скривджений священник буде скаржитися. Та новопризначений катехит волів забути про цю прикру подію і не вживав жодних заходів щодо її продовження. Але учні не заспокоїлися і влаштували бойкот його занять, не з’явившись до класу. Ці обставини, як і змалювання більш широкого контексту проблеми тогочасного становища руської освіти у краї, виклав у спогадах о. Іван: “Прибіг до мене задиханий Лінцбауер зі скаргою, що жодним способом не хочуть його русини відділитися від польських дітей на релігію, і запитав мене, що я думаю з цього приводу робити. Я відповів, що зовсім не наполягаю бути кожного дня по три години в школі, і буду мати менше роботи, оскільки й так зайнятий на парафії, тюрмі і шпиталях. Слідом прибіг і латинський катехит і я попросив його, щоб займався з ними як зі своїми учнями, а я не бажаю їх бачити через мою зневагу. Коли ж я подав Лінцбауеру руку на знак, що

не буду чинити жодних заходів, обидва заспокоєні пішли. На найближчу годину для риторики зумисно я пішов на Ткацьку вулицю... Хлопці опам'яталися, чекали на мене в школі, а коли я не приходив, шукали мене всюди, але не знайшли. Потім почали мене перепрошувати. Я довго торгувався, але через два дні їм вибачив і тепер маю з них добрих учнів. Крім кількох, діти відповідають по-руськи... багато хлопців говорить по-руськи гарно, передусім господарські діти. Не одно руське слово підучуюся від дітей, якого я досі не знав; наприклад, сказав мені один хлопець “копалини” (Mineralien) й багато інших слів. Поповичі по-руськи нічого не вміють і деякі з них пройняті польським духом. Мені дісталася далеко краща частина дітей, ніж Подгурському, бо русини бідні, мусить добре вчитися. ... Польські професори переслідували дуже наших руських молодців, за яких я впливав щосили, щоби не підлягали польському впливу. А що діти не могли стерпіти свої кривди та пожалувалися перед Радою. Рада донесла про переслідування нашому послу на сейм Ломницькому, котрий подав скаргу до міністерства. Міністерство наказало старості створити комісію, котрий вкінці покликав і мене до протоколу. Закинули мені польські професори, що я повороховив руських дітей, що я є причиною розділу між молодцями, що я роздавав обурюючі письма. А Подгурський зробив закид, що я очорнив його в “Зорі” і “Австрійським кореспонденті” і що тільки один клас риторики є добрим, якого я не міг зіпсувати. На це відповів я, які цілі мав мій вплив на дітей та чому не боронив я їм вступу до Ради, яка відбулася у новому домі. На другий закид сказав, що нехай не зачіпає мене Подгурський, як хоче знати правду, нехай запитає одної і другої редакції. А на третє подав я докази, що риторика є цілком зіпсованим клясом. ... Професори-німці усміхаються до мене, віддали мені вже візит, а польські крутять носами та на засіданнях жоден з них і не сяде коло мене. ... При навчанні ніколи не згадую про політику, як робили вони, щоби не зловили мене за яке слово. Часто маю слухачів і під дверми, і під вікном; під дверми лукавих, а під широким італійським вікном чесних селян, що дивуються, крадькома виглядають, хто там по-руськи говорить. Чи то кінець світа, бо сього ніколи не бувало – й не раз змушений я казати замкнуті віконце...” (Кріль, 2017, с. 34–35).

Ситуація з русинською мовою і правом її вивчення та використання у школах у час пореволюційної реакції лише усугубилася. Так, у 1851 р. міщани Самбора написали звертання до шкільної комісії з проханням повернутися до “старих часів” та зробити руську мову необов’язковим предметом (Заярнюк, 2007, с. 161). А отже, виявляти власний патріотизм у цих обставинах було не просто, що, проте, не дуже стримувало о. Івана Коростенського.

Попри першу хвиля спротиву, небавом, о. Іван Коростенський згуртував довкола себе чисельну групу гімназистів-русинів. Це сприяло радикалізації учнівського середовища і його поділу на два національні табори. Якнайкраще ситуацію характеризує факт з біографії тодішнього самбірського гімназиста, а в майбутньому – знаного польського письменника (що мав прізвисько “львівський Дюма”) Валерія Лозінського. У 1855 р. в часи навчання у Самбірській гімназії В. Лозінський, що був членом пропольської учнівської партії, публічно образив руських учнів. Русини, яких у гімназії була більшість, не стерпіли і поскаржилися гімназійному префекту. Результатом розгляду цієї справи стало виключення В. Лозінського з гімназії з “вовчим квитком” – без права навчатися у будь-якій іншій австрійській школі.

Дозволимо собі припустити, що така гідна поведінка руських студентів у цій справі стала результатом кількарічної педагогічної діяльності о. І. Коростенського. Проте у цей час спостерігаємо і наростання негативної суспільної реакції представників

“пропольського” табору Самбора на його працю. Це виливалося у появу чуток, в яких о. Іван Коростенський (навіть і у середовищі одновірців) називався фанатиком руської справи та, навіть, демонізувався. Про це І. Коростенський розповідав у одному зі своїх приватних епістоляріїв: “Неначе би я за се, що моя кухарка заговорила до мене по польськи, розлютив ся і забив її” (АПКГ, Лист 1875 р., арк. 4).

Як зазначає Заярнюк, у цьому не було нічого дивного, що греко-католицьке духовенство трактувало руський патріотизм деяких своїх представників як дивакуватість. Назагал греко-католицьке духовенство довкола Самбора було полонізоване, і на початках ніхто не служив Літургії на честь скасування у 1848 р. панщини. У Старосільському деканаті не зберігали жодного консисторського листа, написаного руською мовою. Вельми полонізованим був і Горожанський деканат на півночі Самбірського округу. Єдиним винятком можна назвати Мокрянський деканат, в якому згодом урядовав о. Іван Коростенський, спочатку як адміністратор (1864 – 1867), а надалі як декан (1867–1888) (Заярнюк, 2007, с. 162).

Усе це, вочевидь, неприємно вражало І. Коростенського, проте не стримувало його громадсько-просвітницької діяльності. У результаті революційних подій 1848 р. русини створили власну культурну організацію – Товариство “Галицько-Руська Матиця. Ця, заснована з’їздом руських вчених організація, на деканальних зібраннях поміж священників, а ті – серед парафіян, поширювала друковану продукцію – букварі та молитовники. У Мокрянському деканаті цим займався о. Іван Коростенський та ще двоє священників (Заярнюк, 2007, с. 157). І цю справу він вважав однією з найбільш важливих, оскільки добре розумів потребу закладання освітнього фундаменту серед “темного” народу як єдиного шляху до національного самоусвідомлення. Він розповсюджував книги, збирав гроші для будівництва Народного дому у Львові та для інших заходів аж до 1870 р. (Заярнюк, 2007, с. 159). Попри нетривалу діяльність Головної Руської Ради та її друкованого рупору “Зорі Галицької”, основна революційна ідея – окремішності русинського народу та відстоювання його політичних прав – продовжувала втілюватися в життя о. Іваном Коростенським та невеликою когортою його однодумців.

Окрім активної громадської, політичної і викладацької діяльності І. Коростенський долучався і до публічної просвітницької праці. Зокрема у 1850–1851 рр. він співпрацював з урядовою газетою “Вѣстник для Русиновъ Австрійской державы”, що видавалася у Відні за редакцією І. Головацького та Б. Дідицького (Возняк, 1912, с. 73–74). Вочевидь, І. Коростенський співпрацював і з попередньою версією газети “Вѣстник” (“Галичорускій Вѣстник”) за редакторства М. Устияновича, що видавалася у Львові впродовж 1849 р. Так, М. Устиянович у одному зі своїх листів писав до о. І. Коростенського про певні непорозуміння, плутанину і труднощі для читачів у передплаті “Вѣстника”: “Прикро ми и дуже прикро, що въ послѣднихъ часахъ существованіи Вѣстника въ Львовѣ такъ много невдогодъ до знавали предплатители его; а тою тимъ больше чувствую я, бо жертвуючи съвеликимъ ущербомъ для моего состоянія самъ себе для нашої справи, посвещавъ имъ всѣ мои силы для письма, которою мало отповѣсти всѣмъ желаніямъ всечестного его читательства” (Возняк, 1912, с. 76).

У списку передплатників часопису “Пролом” за 1881 р. віднаходимо згадки про українських читачів, які походили із села Грушів: родина Кушнірів та місцевий парох о. Іван Коростенський (Заярнюк, 2003, с. 113).

Останнім місцем служіння о. І. Коростенського було с. Грушів на Дрогобиччині. Тут він помер 18 січня 1888 р., тут був і похований. Могила розміщена на місцевому, вже не діючому, цвинтарі біля матірнього храму святої великомучениці Параскевії

П'ятниці. З приводу його смерті у часописі “Батьківщина” за 1888 р. було надруковано некролог, що містив цікавий сюжет про фінансову діяльність пароха, результатом якого стало заснування кількох фондів. “...Покійний о. І. Коростенський, парох в Грушовій, за час своєї 30-літньої трудолюбивої діяльності в тім селі, призбирав з дрібних датків, від прихожан при вінчаннях, хрестинах, досить значну суму на кілька фондів. І так зібрав він корінний фонд на школу, на фонд убогих громади Грушової, на фонд для удержання дяка і т. д. Всі ті фонди виносять коло 12000 злотих ринських і суть уміщені в книжечках щадничих з тим застереженням, що введені будуть в життя аж тоді, коли дійдуть до такої висоти щоби самі відсотки могли покривати розходи кожного з тих фондів. Крім того, покійний зложив в Народнім Домі у Львові на фонд стипендійний для ученика з Грушової, на фонд для двох читалень в Грушовій і на стипендійну запомогу свого імені...” (Лаба, 2008, с. 55–56).

Цей фінансовий заповіт став результатом багатолітньої діяльності о. Івана Коростенського в системі освіти і вироблення ним власного бачення способів її поліпшення для русинського народу. У грушівській парафії І. Коростенський утримував дві школи із незначною кількістю учнів: Грушів Долішній – 17 дітей та Грушів Горішній – 13 дітей. У цих школах працювали два окремі вчителі: Ілля Харкавців та Іван Урбанович, які отримували однакову платню – по 40 злотих (APP ABGK, sygn.8733, s. 137–138). Вочевидь, що парох був прихильником створення невеличких приватних шкіл, де можна було б навчати дітей рідною мовою і в такий спосіб уникати онімечення та ополячення української сільської молоді.

Висновки. Отець Іван Коростенський був яскравою постаттю в Галичині другої половини ХІХ ст., доклавшись до поживлення українського політичного, громадського та культурно-освітнього життя. Один з невеликої когорти сподвижників, що чітко бачили у якому напрямку буде відбуватися поступ українського народу, він, часом випереджаючи час, на низовому рівні щоденно дбав про створення можливостей пробудження і проявлення національної свідомості. Аналіз віднайдених нами в архіві парафіяльної канцелярії села Грушів листів о. Івана Коростенського свідчить про його активну позицію щодо збереження рідної мови та культури. Його погляди і дії відзначалися раціональністю і неабиякою практичністю, враховували особливості місцевої парафіяльної людності. Часом йому доводилося працювати всупереч позиції єдиновірців, розуміючи, що посіяні ним зерна просвітництва не одразу дадуть результат. Отець Іван Коростенський відзначався й неабияким фінансовим хистом, що виявилось у створенні різнотипових благодійних фондів зі значним капіталом, що успішно функціонували і після його смерті.

Якнайбільше до формування в о. Івана активної громадсько-політичної позиції народницького напрямку спричинилися події революції 1848 р. Праця у Самбірській Руській Раді та місцевій гімназії викристалізували у нього чіткі національні проукраїнські погляди, які наскрізно проявлялися впродовж всього його життя у різних сферах суспільного служіння: громадська та освітня діяльність, душпастирство, меценатство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

АПКГ – *Архів парафіяльної канцелярії храму св. вчм. Параскевії П'ятниці села Грушів.*

APP ABGK – *Archiwum Państwowy w Przemyślu. Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu.*

Возняк, М. (1912). З-за редакційних кулі віденського “Вісника” та “Зорі Галицької”. *Записки НТШ, CVII (1)*, 72–76.

Галик, В. (2008). Духовні святині села Грушів. *Старожитності Дрогобищини*, 2, 4.

Гречило, А. (2004). Символи Королівства Галичини і Лодомерії (1772 – 1918). *До джерел. Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя*, (т. 1, с. 538–553). Львів.

Заярнюк, А. (2003). Руські патріоти в галицькому селі 1860 – 1870-х років: святоюрці, обрядовці, патерналисти і популісти (На прикладі Самбірської околиці). *Україна модерна*, 8, 107–126.

Заярнюк, А. (2007). Ідіоми емансипації. “Визвольні” проекти і галицьке село у середині XIX ст. Київ.

Стецик, Ю., Кобетяк, В. (2022). Грушівська парафія в описах візитатора та пароха 1897 р. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 11/53, 57–72. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.11/53.268669>.

Кріль, М. (2017). Самбірська гімназія: від заснування до “весни народів” (до 225-річчя від заснування). *Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спец. Вип.* 3, 31–44.

Лаба, В. (2008). *Історія села Грушів від найдавніших часів до 1939 року*. Львів.

Radetskyi, N. (2023). Late Polish Enlightenment and the Ruthenian Issue (the end of the 18th – beginning of the 19th Century). *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*, 28, 38–48. DOI: 10.24919/2519-058X.28.287564 [in English].

Схиматизм. (1888). *Схиматизм всего клира руско-католического Епархій соединенных Перемиской, Самборской и Сяноцкой на Рок от Рожд. Хр. 1888*. Перемышль.

Шематизм. (2014). *Шематизм Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦ*. Дрогобич.

Blazejowskyj, D. (1995). *Historical sematism of the eparchy of Peremyshl including the Apostolic Administration of Lemkivscyna (1828 – 1939)*. Lviv: Kamenyar.

Schematismus. (1856). *Schematismus Universi Cleri Orientalis Ritus Catholicorum Dioeceseos Premisliensis pro Anno Domini 1856*. Premislien.

REFERENCES

АРКН – Архів парафіяльної канцелярії храму св. вмч. Параскевії П'ятниці села Хрушів.

APP ABGK – Archiwum Państwowy w Przemyślu. Archiwum Biskupstwa Grekokatolickiego w Przemyślu.

Vozniak, M. (1912). Z-za redaksiinykh kulis videnskoho “Visnyka” ta “Zori Halytskoi” [From behind the editorial scenes of the Viennese “Visnyk” and “Zora Halytska”]. *Zapysky NTS, CVII (1)*, 72–76. [in Ukraine].

Halyk, V. (2008). Dukhovni sviatyni sela Hrushiv [Spiritual shrines in the village of Hrushiv]. *Starozhytnosti Drohobychchyny*, 2, 4. [in Ukraine].

Hrechylo, A. (2004). Symvoly Korolivstva Halychyny i Lodomerii (1772 – 1918) [Symbols of the Kingdom of Galicia and Lodomeria (1772 – 1918)]. *Do dzherel. Zbirnyk naukovykh prats na poshanu Oleha Kupchynskoho z nahody yoho 70-richchia*, (vol. 1, pp. 538–553). Lviv. [in Ukraine].

Zaiarniuk, A. (2003). Ruski patrioty v halytskomu seli 1860 – 1870-kh rokov: sviatoiurtsi, obriadvovtsi, paternalisty i populisty (Na prykladi Sambirskoi okolysti) [Russian

patriots in a Galician village in the 1860s and 1870s: Saints, ritualists, paternalists and populists (On the example of the Sambir region)]. *Ukraina moderna*, 8, 107–126. [in Ukraine].

Zaiarniuk, A. (2007). *Idiomy emansypatsii. “Vyzvolni” proiekty i halytske selo u seredyni XIX st.* [Idioms of emancipation. “Liberation” projects and the Galician village in the middle of the 19th century]. Kyiv. [in Ukraine].

Kobetiak, V., & Stetsyk, Yu. (2022). Hrushivska parafia v opysakh vizytatora ta parokha 1897 r. [Hrushiv parish in the descriptions of the visitor and parish priest in 1897]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 11/53, 57–72. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.11/53.268669> [in Ukrainian].

Kril, M. (2017). Sambir'ska himnaziia: vid zasnovannia do “vesny narodiv” (do 225-richchia vid zasnovannia) [Sambir Gymnasium: from its foundation to the “Spring of Nations” (to the 225th anniversary of its foundation)]. *Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local history collection. Spec. Issue 3*, 31–44. [in Ukraine].

Laba, V. (2008). *Istoriia sela Hrushiv vid naidavnishykh chasiv do 1939 roku* [The history of the village in Hrushiv from the earliest times to 1939]. Lviv. [in Ukraine].

Radetskyi, N. (2023). Late Polish Enlightenment and the Ruthenian Issue (the end of the 18th – beginning of the 19th Century). *Skhidnoievropeiskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*, 28, 38–48. DOI: 10.24919/2519-058X.28.287564 [in English].

Skhymatyzm. (1888). *Skhymatyzm vseho klyra rusko-katolycheskoho Eparkhii soedynenykh Peremyskoi, Samborskoi y Sianotskoi na Rok ot Rozhd. Khr. 1888* [Schematism of the entire clergy of the Russian-Catholic Diocese of the united Peremyskyi, Samborskyi and Syanotskyi on Year from Christmas 1888]. Peremysl. [in Ukraine].

Shematyzm. (2014). *Shematyzm Sambirsko-Drohobyt'skoi yeparkhii UHKTs* [Schematism of the Sambir-Drohobych Eparchy of the UGCC]. Drohobych. [in Ukraine].

Blazejowskyj, D. (1995). *Historical sematism of the eparchy of Peremysl including the Apostolic Administration of Lemkivscyna (1828 – 1939)*. Lviv: Kamenyar. [in English].

Schematismus, (1856). *Schematismus Universi Cleri Orientalis Ritus Catholicorum Dioeceseos Premisliensis pro Anno Domini 1856*. Premislien. [in Latin].

Стаття надійшла до редакції 14 жовтня 2023 р.

Стаття рекомендована до публікації 31.05.2024.